

Vall del Llobregós

COMARQUES:	Anoia, Noguera, Segarra, Solsonès i Urgell	
SUPERFÍCIE:	35.887 ha (7.017 ha corresponen a les Comarques Centrals i 28.870 ha a les Terres de Lleida).	
MUNICIPIS:	La unitat inclou, totalment o parcialment, els següents municipis de les Comarques Centrals: Calonge de Segarra, Castellfollit de Riubregós, la Molsosa, Pinós i Sant Pere Sallavinera. També inclou Camarasa, Cubells, Foradada, Agramunt, Artesa de Segre i Ponts, Oliola, Cabanabona, Vilanova de l'Aguda, Torrefeta i Florejacs, Sanaüja, Massoteres, Biosca, Torà, Ivorra i Sant Guim de la Plana, a les Terres de Lleida.	
PAISATGES D'ATENCIÓ ESPECIAL:	Aquesta unitat compren parcialment el paisatge d'atenció especial dels «Mosaics agroforestals del Berguedà i el Solsonès».	

Figura 26.1 Vista parcial de Castellfollit de Riubregós, amb el riu Llobregós en primer terme.

Trets distintius

- La unitat es compon, d'una banda, de la vall estricta del riu Llobregós i, de l'altra, del vessant nord i la carena d'una sèrie de petits relleus suaus de materials guixencs i gresosos.
- L'ocupació densa d'aquest territori pels conreus de secà, que s'organitzen paral·lelament a les carenes de les serres, reafirma el sentit longitudinal dels materials que estructuren el ja territori veí de les Terres de Lleida.
- Al llit de la vall del Llobregós, molt ampli i de fons pla, es format per extenses terrasses perpendiculars al curs fluvial.
- La vegetació presenta zones boscoses denses que alternen amb clapes de matollar.

- Els castells escampats pel territori representen una terra plena de valors històrics i que va estar al capdavant de la Catalunya Vella i alhora fou una peça important del comtat d'Urgell.
- Nuclis de població estratègicament localitzats normalment als peus de castells o torres. En aquest sector destaca el nucli de Castellfollit de Riubregós.
- La combinació entre els guixos, els cultius de secà i la vegetació boscosa o de brolles ofereix un efecte especial de seqüència de colors molt interessant des del punt de vista dels valors estètics.

Figura 26.2 Calonge de Segarra, vigilada pel castell de Calonge.

Figura 26.3 Torre del Ballester, a Castellfolit de Riubregós.

Figura 26.4 Mosaic agroforestal als entorns de Calonge de Segarra.

Figura 26.5 El Riubregós o Llobregós al seu pas per Castellfolit de Riubregós.

Serrats de Sanaüja i Llanera

Serra de Pinós

Rubió - Castelltallat - Pinós

Serra de Cellers

Castellfollit
de Riubregós

la Molsosa

Calonge
de Segarra

Calaf

Costers de la Segarra

Sant Pere
Sallavinera

Aguilar
de Segarra

Pujalt

Sant Martí

Elements naturals que constitueixen el paisatge

El paisatge de la Vall del Llobregós pertanyent a les Comarques Centrals constitueix un petit apèndix de la unitat provinent de les Terres de Lleida, formant part del marge septentrional de la depressió de l'Ebre, que configura el sentit longitudinal dels materials que estructuren la totalitat de la unitat.

En el nostre cas aquestes terres es troben a cavall de l'altiplà segarrenc i la prolongació de les serres de Castelltallat i Pinós, que separarien l'alta capçalera del Llobregós de la del Cardener. Es tracta d'un terreny accidentat per petits turons i fondalades, amb altituds que oscil·len entre el 850 i 500 m basculats vers ponent constituïts per roques evaporítiques, principalment guixos, que afloren extensament per diapirisme, imprimint al paisatge una coloració blanquinosa, així com per gresos, limonites carbonatades i argiles, extensament explotades per les bòbiles de la zona, fins al punt d'alterar substancialment la morfologia d'algun indret. Aquests materials han estat intensament modelats per la xarxa de drenatge, de manera que han generat una àmplia vall de fons pla per la qual discorre d'est a oest el riu Llobregós, de cabal permanent però oscil·lant, i formes erosives d'escorrancs o xaragalls.

La xarxa hídrica és íntegrament captada pel citat Llobregós, afluent del Segre. Neix als relleus de la Molsosa i Boixadors (900 m) i la seva acció sedimentària ha originat bones terres de conreu intercalades entre turons de guix.

Figura 26.6 El Riubregós capta íntegrament la xarxa hídrica de la unitat.

El clima de la unitat respon a la zona mediterrània continental subhúmida amb tendència al continental sec a mesura que ens desplaçem cap a ponent, caracteritzat per precipitacions anuals de 550 a 700 mm, amb mínims pluviomètrics a l'hivern, una temperatura mitjana de 12-14°C i una amplitud tèrmica mitjana anual de 17-20°C.

La unitat inclou el PEIN Vall del riu Llobregós, que és un espai representatiu d'una bona part de la flora i la fauna d'afinitat estepària present a la depressió de l'Ebre, la qual inclou un gran nombre d'endemismes vegetals ibèrics.

Prop d'un terç de la unitat es troba ocupada per matollars i bosquines, resultat dels incendis esdevinguts el 1986, 1994 i 1998. Les espècies més abundants varien segons les condicions topoclimàtiques; algunes mates comunes són l'argelaga negra (*Calycotome spinosa*) i el gavó (*Ononis spinosa*), així com diferents herbes aromàtiques: la sajolida (*Satureja montana*), la farigola (*Thymus vulgaris*) o l'espígol (*Lavandula latifolia*). Des d'un punt de vista potencial, bona part de la zona correspon a la roureda de roure de fulla petita (*Quercetum fagineae*). Aquest fet propicia que neixin grans claps de roures joves, que creixen amb gran vitalitat i formen rodells compactes. Les rouredes madures i ben constituïdes, tanmateix, no són gaire abundants, a causa d'un afavoriment secular en favor de la pinassa (*Pinus nigra*). La pinassa, malgrat tot, també és una espècie pròpia de l'àrea. En indrets més secs, freds i elevats que la roureda apareix, de manera natural, la pineda de pinassa (*Lonicero xylostei-Pinetum salzmannii*). Hi ha bones formacions arbrades en indrets com la Molsosa, coll de Trilla o Boixadors, entre altres localitats.

Figura 26.7 Bosc a l'extrem septentrional de la Vall del Llobregós.

Evolució històrica del paisatge

Les característiques litològiques dels materials que afloren en el territori no semblen haver estat massa idònies per a un poblament prehistòric, com ho fa palès la inexistència de cap jaciment Paleolític ni Neolític, tot i certa presència d'aquests darrers a l'est del municipi de Pinós, però ja fora de la unitat.

Tampoc sembla haver-hi gaire presència humana en el període del Bronze i cal l'arribada del Ferro per conèixer l'empremta humana a la contrada. Aquests primers pobladors, pertanyents ja a la cultura iber, ocuparen l'entorn nord de l'actual Millars dins de la unitat, amb els jaciments de cal Quec; el nucli de l'actual Castellfolit de Riubregós (camí de la Terrissa i castell de Castellfolit) i el castell de Calonge de Segarra. Els ibers generalment establien els seus poblats sobre turons i amb bones qualitats defensives, com ho mostra el fet que en les seves ubicacions posteriorment hi aparegueren castells, però també ja eren pobles agricultors que conreaven els cereals i la vinya. És de suposar doncs que aquests pobladors realitzaren els primers canvis sobre el paisatge natural de la unitat, artificant el bosc i bosquines dels sectors més planers i aptes per l'agricultura, especialment en aquells indrets on els al·luvions fluvials feren aportacions de terres i on ja s'hi havia establert una vegetació de ribera. També s'establirien en sòls formats sobre margues i calcàries oligocèniques, molt aptes per als cereals (ordi, blat).

Amb l'arribada dels romans els poblats ibers acabaren assimilant la seva estructura organitzativa, presentant el territori una continuïtat d'hàbitat, tot i que més endavant, amb la «*pax romana*» deixà de tenir sentit l'ocupació de llocs aturonats, baixant els pobladors a les planes, on ja hi eren instal·lats els conreus. Poc degué canviar el paisatge en l'època romana atès que l'ocupació continuà reduïda a cal Quec, al camí de la Terrissa i a Sant Pere de Magrà, explotació agropecuària amb estructures d'habitació conservades (Castellfolit de Riubregós), deixant de ser habitada la zona del castell de Calonge de la Segarra.

Poc es coneix dels visigots, successors dels romans i dels musulmans, ocupants d'aquestes terres a inicis del segle VIII. Amb tot, la presència dels musulmans degué ser poc significativa atesa la despoblació general, tot i l'ús de la vall del Segre com a corredor de pas per les ràtzies cap a la Cerdanya. Normalment la població cristiana de terres ocupades restà al seu lloc a canvi del pagament dels impostos establerts, sols fugiren a terres septentrionals membres de l'establiment nobiliari. Tot i potser existir una certa reducció de població amb la conquesta sarraïna, aquesta no degué ser important fins vers l'any 1000, quan la divisòria entre musulmans i cristians s'establí aproximadament entre Calonge de Segarra i Castellfolit de Riubregós, representant els moments de màxima incertesa per la zona. Fins aleshores el paisatge mostraria una certa continuïtat respecte al període romà, potser amb un descens de la pressió antròpica sobre el territori degut a un cert retrocés

socioeconòmic generalitzat després de la caiguda de l'Imperi Romà, que hauria permès la recuperació de certs boscos i bosquines.

L'avançament dels cristians s'anà consolidant amb l'establiment de castells: Boixadors (1014), la Molsosa (1028), Calonge de Segarra (1010, BCIN), Dusfort, Castellfollit de Riubregós o de Sant Esteve (1030), d'Enfesta (1081), castell de Matamargó (1086), d'Ardèvol, al voltant dels quals s'establiren els nous repobladors a l'empara de les cartes de repoblació, les quals els atorgaven certs privilegis (finals del segle X). Alhora s'estengué pel paisatge el romànic com a forma constructiva de l'època, al segle XI s'aixecaren la capella de Santa Eulàlia (la Molsosa), el monestir de Santa Maria del Priorat i la torre del Ballester (BCIN) a Castellfollit de Riubregós; al segle XII l'església parroquial de la Molsosa, Sant Vicenç de Pinós, i l'església parroquial de Santa Fe i la capella de Santa Magdalena del Soler o de la Vall a Calonge de Segarra, així com altres construccions avui en dia desaparegudes, com Sant Pere de Matamargó.

Figura 26.8 El castell de Calonge de Segarra.

El 951 apareix citat Vallmanya (Pinós), el 1018 la Molsosa, el 1021 Prades (la Molsosa), el 1039 Castellfollit de Riubregós (*ad ipsa Folia*), entre els segles X i XIII la contrada s'anà repoblant al voltant de petits nuclis rurals, però també mitjançant una població dispersa en masos. La destrucció de la coberta vegetal degué presentar els seus màxims històrics sota els efectes de l'artigatge i del pastoreig (el 1193 s'autoritza el pas dels ramats de Santes Creus pel camí ramader que passava per Boixadors, Vallmanya i Segaler), que degué contribuir a la destrucció de les bosquines.

A finals del segle XIV, una vegada passada la Pesta Negra i la crisi de producció agrícola, la població total no arribava als 500 habitants. És de suposar que aquesta xifra degué ser superior a inicis de segle, abans de les calamitats, quan la pressió antròpica sobre el territori fou màxima. Els paisatges naturals que havien retrocedit degueren recuperar terreny fins entrat el segle XVI, quan la població arribà a rondar els 600 habitants. El 1719 aquests minvaren de nou fins els 500, però a finals de segle degueren voltar a l'entorn dels 1000 habitants per primera vegada, dels quals prop de 600 correspondrien a Castellfollit de Riubregós. Aquesta reviscolada es va fonamentar en la millora de les tècniques agrícoles i en la introducció de noves espècies i va significar una important ruralització del paisatge de la Vall del Llobregós. L'olivera, l'ametller i la vinya ocuparen els pendents, i els cereals i les moreres (per alimentar cucs de seda), dominaven la plana. Els conreus foren els elements dominants sobre unes terres ja desforestades o amb alguna carrasca.

L'aïllament de la zona i la manca de cabals hídrics per la incipient indústria que naixia al Principat va significar una pèrdua d'efectius els primer anys del segle XIX, atreta pels sous dels centres fabrils. Amb tot, la demografia es recuperà a finals de segle (1600 habitants el 1860), arribant al seu màxim històric gràcies al conreu de la vinya que coincidí amb el moment en que la fil·loxera feia estralls a les vinyes franceses. Fou un moment de la màxima expansió dels conreus, quan fins i tot foren ocupades terres de baix rendiment agrícola, construint-se, si calia, feixes en els vessants amb pendent. Fou el moment crític per la vegetació natural de la unitat i de màxima pressió i ocupació del territori, la ruralització era extrema, amb l'aixecament d'obra associada a les noves produccions. A finals de segle, la fil·loxera traspassà la frontera i

Figura 26.9 El castell d'Enfesta, enclavament de la Molsosa en terres anoiennes.

arruïnà una pagesia que havia apostat fort per la vinya. Fou l'inici del despoblament final de la Vall del Llobregós, allunyada dels centres fabrils i comercials. El 1900 la població es reduí fins prop dels 1000 habitants, que es mantingueren fins el 1950, any en que es produí definitivament la emigració a les grans ciutats (562 habitants el 2000 i 510 el 2009) i la desaparició de l'olivera i la vinya, substituïts pels cereals (ordi i blat) que constitueixen avui en dia quasi un monocreu. S'ha perdut el mosaic agrari del segle XVIII, alhora que la desforestació del segle XVII no s'ha recuperat del tot en els conreus abandonats, tot i que les terres que no foren mai ocupades pels conreus ho són pels boscos de roure i pi, matoll, garrigues i pasturatges. La ramaderia i les granges d'animals establats han pres gran protagonisme en l'economia local i en el paisatge rural de la unitat. També han sigut abandonades les mines de lignit de Castellfollit de Riubregós.

Paisatge actual i les seves dinàmiques

Les formes arrodonides generalitzades dels relleus i la presència de formes erosives (escorrancs i xaragalls) associats a la litologia característica del paisatge són el fonament de la seva organització espacial. Pel que fa als elements naturals els materials gresosos són de tons grisencs i donen uns relleus suaus de muntanya amb el riu Llobregós abans conegut com a Bregós que inicia el seu camí cap a l'oest amb un cabal irregular i escàs.

La vegetació ocupa una superfície equivalent als conreus de secà. Si la resta de la unitat presenta un 63% de cultius, en aquest extrem oriental el percentatge es del 49%. La vegetació presenta una gran part ocupada per matollars, seguida per boscos de pinedes força abundants, alzinars i rouredes seques. El sector oriental de la Vall del Llobregós ocupa un 31% del total, resulta una mica més boscos i amb una altitud lleugerament superior i un relleu suau que li dona un caràcter més muntanyós. La dinàmica d'aquests indrets s'ha vist afectada pels incendis i la pressió antròpica fet que, en un ambient de poca humitat, dificulta l'establiment d'una vegetació esponerosa. Així, l'evolució d'aquesta unitat passa pels canvis que es produeixen a les formacions vegetals i en el sector agropecuari. Cal tenir present que el risc continuat d'incendis fa difícil pronosticar una evolució lineal de la massa forestal.

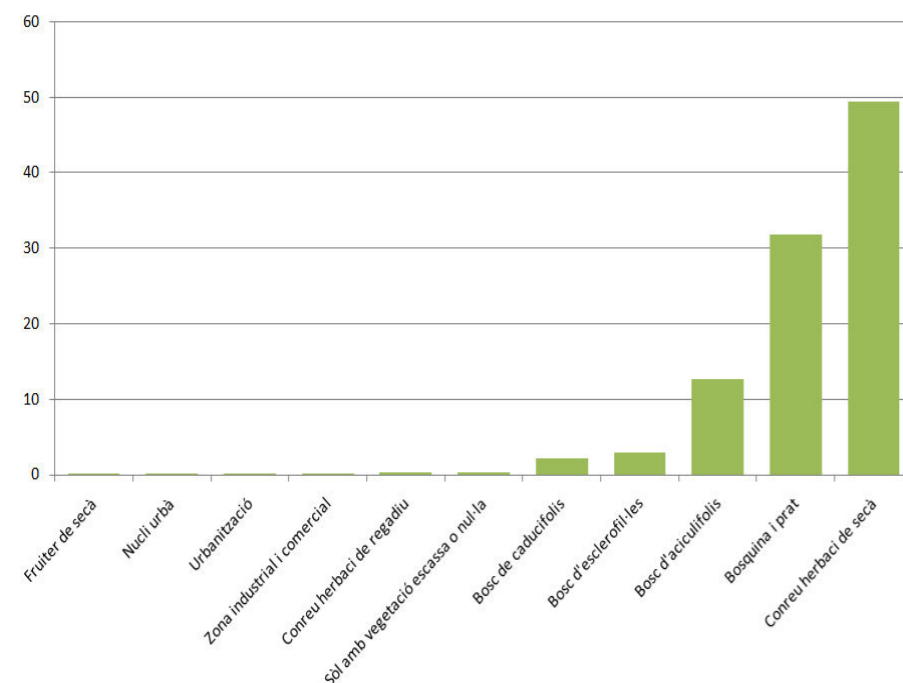
L'activitat humana es concentra en els amples replans que s'obren entre els serrats i sobretot al llarg de la vall del Llobregós, per on discorre la C-1412a, una de les vies utilitzades des de la conurbació barcelonina per anar al Pirineu català central. Hi ha una sèrie de carreteres locals que comuniquen les tres poblacions de la zona entre elles i amb Calaf que es troba a la unitat veïna, al sud d'aquest sector. Aquest sector també és travessat pel GR-171, freqüentat per excursionistes així com també per varies línies d'alta tensió.

La superfície dedicada a cultius que suposa pràcticament la meitat del sector presenta camps de secà principalment de blat i ordi. A les

activitats agropecuàries pròpies del sector primari s'hi ha d'afegir activitats terciàries ja que moltes masies s'han transformat en residències de pagès tant a Castellfollit de Riubregós com a Calonge de Segarra. Hi ha bons exemples d'arquitectura tradicional, encara que en alguns casos les transformacions per adaptar-les a les noves tecnologies del camp i a la mecanització no han resultat prou harmòniques. El fet de l'existència de cooperatives i certa indústria lligada al sector alimentari fan pensar en un futur positiu per aquests sectors. Pel que fa als sectors serveis i construcció, la reduïda urbanització de la unitat fa pensar que no augmentarà gaire i que no han de ser uns sectors econòmics de primera línia, si més no en el futur més pròxim.

El potencial natural i patrimonial és indispensable per potenciar el turisme rural i ecològic. En aquest sentit ja existeixen algunes iniciatives interessants en aquest sector. Aquestes activitats poden complementar-se amb la finalitat de mantenir el món rural i evitar, en la mesura del possible, la disminució de població.

El nucli urbà més important de la Vall del Llobregós anomenat és Castellfollit de Riubregós a redós del castell de Castellfollit, encaixat a la vall del torrent del Magrà just abans de la seva confluència amb el riu Llobregós, nivell a partir del qual s'esglaona al vessant de ponent amunt en direcció al castell i les seves muralles, que ofereixen una esplèndida panoràmica sobre el poble. El campanar de Santa Maria del Roser, de forma trapezoïdal, sobresurt per sobre del nucli tot i situar-se a la part baixa del poble. De carrers estrets i cases força velles, els tons dominants són ocres, d'acord amb els colors imperants al paisatge que l'envolta tot i que no manquen les façanes blanquejades.

Gràfica 26.1 Usos del sòl. Font: elaboració pròpia a partir de la cartografia d'usos i cobertes dels sòl de l'ICGC.

Posteriorment s'hi afegí el barri del Raval, allargassat al voltant del carrer del mateix nom i que avui ja és solidari amb el nucli antic. A més, una nova avinguda connecta l'extrem sud d'aquest raval amb el centre tot vorejant el torrent del Magrà.

Calonge de Segarra no aconsegueix agrupar cap nucli prou destacat dins de la unitat, mentre que la Molsosa aglutina una dotzena d'edificis d'usos variats entorn d'Enfesta, a la vall del Llobregós, a poc més de 3 km de Castellfollit de Riubregós, que l'hi ofereix part dels serveis necessaris.

No obstant la població és actualment dispersa, localitzada en els petits replans i fons de vall del Llobregós, corresponent a una zona rural de secà que manté encara una estructura territorial medieval de la que en són testimoni el castell de Calonge, el de Castellfollit, d'Enfesta o les ruïnes del de la Molsosa i també l'església de Santa Maria del Priorat de Castellfollit.

Figura 26.10 Nucli urbà de Castellfollit de Riubregós. ICGC

Expressió artística del paisatge

El fragment de la Vall del Llobregós de les Comarques Centrals és reduït i sense cap referència artística destacable, tot i amb això, la continuïtat d'aquest paisatge a les Terres de Lleida sí que permet trobar alguna referència en aquest sentit.

Joan Santamaria, en la seva obra *Ribera de Sió*, destaca els contrastos de les terres que tenen com a frontera la vall del Llobregós. Al seu torn, Prudenci Bertrana descriu la sequera i la monotonia del paisatge estiuenc a Seró.

«De Calaf a Ponts, seguint aproximadament la línia partionera de les dues Catalunyaes històriques, això és, la nova i la vella, notareu que amunt, cap a la muntanya, grandios escenari de les gestes dels Pinós, Mataplanes, Dapifers, Montcades i de la resta d'aquells dotze Barons de la Fama, tot és greu i parat, mentre que avall, fins a la regor de l'Ebre, tot és xiroi i movedís. L'antítesi és colpidora. A un costat la raça autòctona; a l'altre la gent de barreja, amalgama d'ibers, de romans, de francs, de jueus i de moros, amb una punteta de fesomia de cadascú d'aquests pobles. Però entre les dues Catalunyaes, fent de pont, hi ha la ribera de Sió, que tant participa de l'una com de l'altra, i aquest entremig és el que li dona, precisament, tot el sabor». (Santamaria, 1886-1955)

Pau Vila, al seu *Resum de la Geografia de Catalunya*, publicat als anys vint i trenta del segle XX, es referia al paisatge d'aquest rodal en el següents termes:

«El desboscament ha fet avançar l'estepa per degradació de les associacions vegetals fins en els mateixos serrats borners. Prudenci Bertrana ens ha deixat una descripció desoladora del poble de Seró, situat darrera de la serra de Montclar, entre Ponts i Artesa: «Ni un arbre, ni un matoll, ni una romaguera, ni una trista clapa d'herbei verdejant interromp la monòtona desolació dels encontorns. Uns caminets es dibuixen netament en el llom del turó [on hi ha el poble]. Quan hi bat el sol sentiu una immensa angoixa». Doncs bé, a dos quilòmetres de la dita població, al peu de la muntanya de la Força, s'aixeca una acollidora alzina secular, davant del santuari de la Mare de Déu de Refet, on encara en començar aquest segle s'aplegaven les famílies per concertar els prometatges; la qual cosa indica que es tracta d'una d'aquestes reminiscències del culte ancestral a l'arbre, i així mateix la possibilitat que aquestes terres siguin arbrades.» (Pau Vila, 2003)

Valors en el paisatge

Entre els **valors naturals i ecològics** de la unitat hi ha el PEIN Vall del riu Llobregós, que és un espai representatiu d'una bona part de la flora i la fauna d'afinitat estepària present a la depressió de l'Ebre, la qual inclou un gran nombre d'endemismes vegetals ibèrics.

En aquesta unitat hi ha representades moltes hectàrees de vegetació inclosa als hàbitats d'interès comunitari prioritzats, com ara la vegetació gipsícola ibèrica (*Gypsophiletalia*) i les zones subestèpiques de gramínies i anuals (*Thero-Brachypodietea*). També n'hi ha d'hàbitats no prioritzats, com els matollars halonitròfils (*Salsolo-Peganion*).

Quant a patrons de contrast, es podrien destacar algunes masses de boscos mixtos de carrasca i roures que apareixen esporàdicament. La combinació entre els guixos, els cultius de secà i aquesta vegetació boscosa o de brolles ofereix un efecte especial de seqüència de colors molt interessant des del punt de vista dels **valors estètics**. Sobretot

Figura 26.11 Panoràmica des de Calonge de Segarra.

perquè els cereals canvien anualment, mentre que els carrascars es mantenen. Pel que fa a les brolles, freqüentment als vessants de la vall del Llobregós, com és sabut, també tenen un marcat ritme estacional.

Pel que fa als patrons agrícoles, convé dir que l'ocupació densa d'aquest territori pels conreus de secà, que s'organitzen paral·lelament als cims de les serres, reafirma la disposició longitudinal dels guixos que travessen la plana de Lleida. D'altra banda, en alguns indrets en pendent es troben murs de pedra que fan de feixes. Destaca la Molsosa, com a nucli en entorn agroforestal: ubicada en una zones amb un predomini de masies disperses, envoltades d'espais agroforestals.

Figura 26.12 El petit nucli de Calonge de Segarra.

Els castells escampats pel territori, representen una terra plena de **valors històrics** i que va estar al capdavant de la Catalunya Vella i alhora fou una peça important del comtat d'Urgell. En aquest sector de les Comarques Centrals destaquen els castells de Calonge de Segarra, Enfesta, Castellfollit i Boixadors.

Repartits per tot l'anticlinal, generalment al costat de les poblacions, hi ha tot un seguit de petits forns de guix, avui dia en desús i sovint ruïnosos, que van ser font de subministrament local de guix calcinat per a la construcció. Un exemple és el forn de guix de Cubells, al sector de les Terres de Lleida. Tenen un gran valor cultural i patrimonial.

En aquesta unitat es poden destacar tot un seguit d'esglésies i ermites d'un alt **valor religiós**: Santa Maria del Priorat, Sant Pere de Magrà, Santa Magdalena de la Vall, l'església Vella de la Molsosa, Santa Maria de la Molsosa, Santa Llúcia de Cuiner, Sant Celdoni i Sant Ermenter.

A la vall del riu Llobregós, al terme municipal d'Ivorra ja a l'àmbit de les Terres de Lleida, hi ha el Santuari del Dubte d'Ivorra o Santuari de Santa Maria d'Ivorra, construït pels peregrins que volen venerar les relíquies donades pel papa Sergi IV a Sant Ermengol. Fou edificat l'any 1663 i, hi arriben pelegrins d'arreu. La festa principal se celebra el diumenge després de Pasqua o «diumenge de Pasqüetes». L'any 2010 se celebrarà el mil·lenari del Sant Dubte.

Aquesta unitat del paisatge es caracteritza per presentar un gran nombre de manifestacions religioses. En efecte, nou processons al municipi d'Oliola avalen aquest fet, com també ho corrobora la processó a Camp-real de Massoteres.

L'aplec al Sant Dubte d'Ivorra, que recull gent dels nuclis de població veïns, es pot considerar un dels principals **valors simbòlics i identitaris** de la unitat de paisatge. D'altra banda, la història del Sant Dubte constitueix la principal llegenda de l'àrea. Hom la data l'any 1010.

Principals rutes i punts d'observació i gaudi del paisatge

El sector oriental de la unitat pertany a les comarques del Solsonès i l'Anoia. Aquesta part està comunicada per la carretera C-1412a (veure mapa 26.1) de Calaf a Torà i per la B-300 de Calaf a Puigpelat amb dos trencants cap a la Molsosa i cap a Enfesta.

Dos trams de senders de gran recorregut passen per aquesta zona: el GR-171 creua Castellfollit de Riubregós en direcció a Pinós; i el GR-7 uneix el castell de Boixadors també amb Pinós.

Els miradors sobre aquesta part de la unitat són el santuari de la Mare de Déu de Pinós (904 m) (67), situat a la unitat veïna Serrats de Sanaüja i Llanera i considerat el centre geogràfic de Catalunya, que ofereix vistes sobre aquesta zona de la unitat i panoràmiques a les serres del nord del Solsonès; el castell de Boixadors (848 m) (69), a la unitat veïna Costers de la Segarra, ofereix bones perspectives sobre les serres de Rubió i de Castellallat; i de menys altitud, el castell de Calonge de Segarra (636 m) (68) permet vistes més locals del seu entorn.

AVALUACIÓ DEL PAISATGE

-Debilitats:

- L'abandonament de les activitats agrícoles i ramaderes. Aquest fet és una conseqüència del declivi demogràfic i econòmic fruit de la no integració dels sectors productius tradicionals amb els emergents. El resultat és un abandonament generalitzat dels paisatges menys productius que ha provocat l'embosquinament de les parcel·les no mecanitzables o a la degradació dels camps més planers i fèrtils en alguns fons de vall.

- Les construccions aïllades en sòl no urbanitzable, vinculades a l'activitat agrària o als serveis, com ara moderns coberts de maquinària, granges, naus, fàbriques, etc. desvinculades de les característiques de l'entorn que les acull i que pertorben l'harmonia visual del paisatge. Tot i que aquestes construccions ajuden a mantenir l'activitat agrícola, algunes provoquen uns impactes visuals en entorns d'alta qualitat paisatgística.

- Bona part de les masses forestals de la Vall del Llobregós són vulnerables als incendis.

-Amenaces:

- Els canvis en el mosaic agroforestal a causa de l'abandonament dels cultius agrícoles i als efectes del canvi climàtic en els conreus herbacis de secà pot comportar la pèrdua del paisatge en mosaic.

- La manca de conservació de les restes de la vegetació de ribera de la vall del riu Llobregós. S'hauria de controlar l'expansió d'espècies exòtiques i/o procedir a la seva eradicació.

- El risc d'incendi és elevat, especialment en els indrets ocupats per aciculifolis.

- Degradació d'elements patrimonials d'interès que, per la seva dispersió en el territori, fan difícils les tasques de conservació (esglésies romàniques, castells, masos, restes arqueològiques, etc.).

-Fortaleses:

- Connectivitat ecològica elevada gràcies a la poca presència de vies de comunicació.

- Manteniment del paisatge rural tradicional.

- Murs i construccions de pedra seca que constitueixen per si mateixos un exemple clar de construccions tradicionals per a l'agricultura de gran interès.

- Existència de castells i fortificacions de gran importància en el paisatge.

-Oportunitats:

- Els paisatges tranquils, amb abundants elements estètics de gran valor fins ara poc coneguts.

- Aquesta unitat de paisatge es caracteritza per l'existència d'un gran nombre de manifestacions religioses (processons) i d'edificacions, a banda dels castells escampats en el territori. Tot plegat implica una oportunitat destacada per a les activitats turístiques.

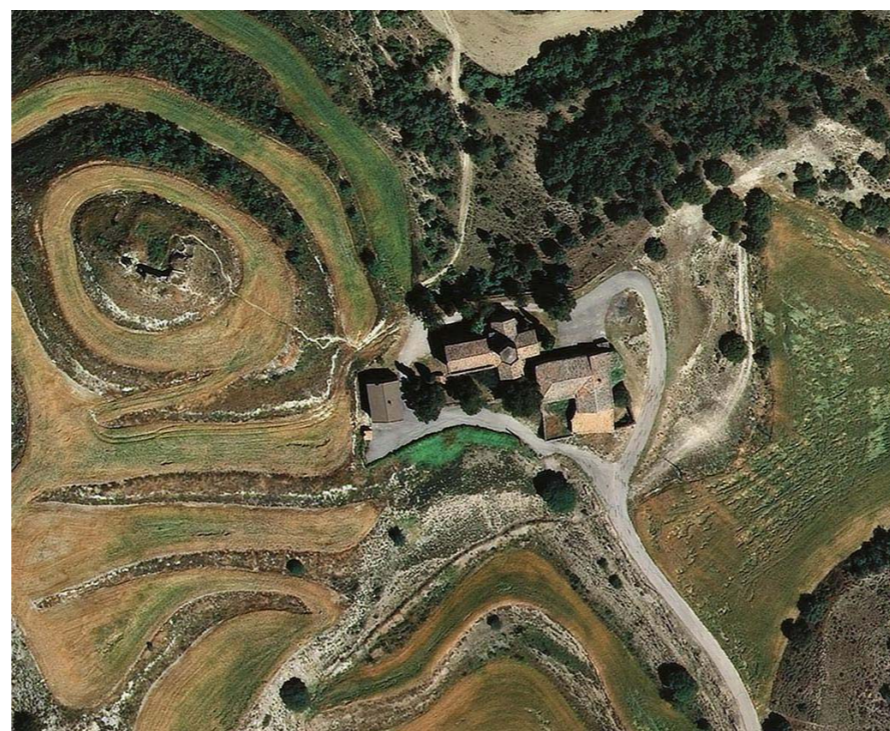

Figura 26.13 Vista aèria de l'antiga església parroquial de Santa Fe de Calonge, al peu del castell de Calonge. Foto ICGC.

Objectius de qualitat paisatgística i proposta de mesures i accions

Els objectius de qualitat paisatgística (OQP) i la proposta de mesures (criteris) i accions que s'exposen a continuació són específics d'aquesta unitat de paisatge. Igualment, també són d'aplicació els definits per a tot l'àmbit territorial de les Comarques Centrals continguts en els capítols 11 i 12 de la present memòria (volum 1). Els poders públics i privats, així com els agents socials i la societat en general, han de vetllar pel compliment d'aquests objectius de qualitat paisatgística i per l'aplicació de les mesures (criteris) i accions següents:

Objectius de qualitat paisatgística

- 26.1 Uns paisatges de secà vius i vinculats al patrimoni rural, principalment masos, de la Vall del Llobregós.
- 26.2 Un paisatge de ribera del riu Llobregós ben conservat.
- 26.3 Un paisatge vegetal dominat per un mosaic de conreus i formacions mediterrànies, com els alzinars, les pinedes, brolles i matollars ben estructurat.
- 26.4 Un paisatge on l'herència de patrimoni medieval i de construccions defensives com castells i torres de guaita hi siguin rellevants, com ara els castells de Castellfollit de Riubregós, de Calonge de Segarra, d'Enfesta o les ruïnes del de la Molsosa.
- 26.5 Uns itineraris i miradors que emfatitzin les panoràmiques més rellevants i permetin descobrir i interactuar amb el paisatge de la Vall del Llobregós.

CRITERIS I ACCIONS

Propostes de criteris i accions dirigits prioritàriament a la protecció

- 26.1 Conservar en bon estat la capçalera del riu Llobregós, especialment a la zona de la Molsosa i Boixadors.
- 26.2 Protegir el patrimoni de castells i torres de guaita característics de la Catalunya Vella, com el castell de Boixadors, castell de la Molsosa, castell de Calonge de Segarra, castell de Castellfollit de Riubregós o el castell d'Enfesta.

Propostes de criteris i accions dirigits prioritàriament a la gestió

- 26.3 Establir programes de gestió forestal que permetin la recuperació del bosc natural de roureda de roure de fulla petita substituint altres formacions vegetals més piròfiles.
- 26.4 Potenciar el turisme rural per mantenir les construccions rurals habitades, activant la productivitat de l'àrea i promocionant el concepte de paisatge saludable i desestressant.

- 26.5 Mantenir la xarxa de camins rurals que comunica la població disseminada.
- 26.7 Incentivar la producció agropecuària cercant noves alternatives per augmentar la productivitat.
- 26.8 Promocionar els productes artesanals propis de la unitat.
- 26.9 Recuperar els entorns de les antigues bòbiles i considerar aquestes com a valor patrimonial.

Propostes de criteris i accions dirigits prioritàriament a l'ordenació

- 26.10 Garantir que l'establiment d'edificacions aïllades prengui com a model les constants d'implantació i s'inspiri en l'escala, la forma i el color dels volums de l'arquitectura vernacular de la zona.
- 26.11 Vetllar pel manteniment compacte del nucli de Castellfollit de Riubregós reordenant adequadament la perifèria i els accessos.
- 26.12 Promoure una xarxa d'itineraris paisatgístics i de miradors accessibles a peu o amb vehicles, on la percepció i interacció amb el paisatge és més àmplia i suggeridora. Aquesta xarxa, que comprèn miradors i camins existents, i d'altres a consolidar, hauria de rebre, allà on correspongui, les actuacions necessàries de condicionament, senyalització, manteniment i difusió per tal de potenciar la funció de facilitar la percepció dels valors del paisatge i el coneixement del territori. Es tracta dels miradors del Castell de Calonge de Segarra i el Castell de Boixadors; dels itineraris motoritzats de C-1412a, B-300/BV-3002, així com els no motoritzats GR-7, GR-171. Caldria incorporar el conjunt d'itineraris al Pla territorial parcial de les Comarques Centrals en futures revisions

Mapa

Mapa

